

Smaldeel 5

11 OKTOBER-1 DECEMBER 1967

Den Helder, Toulon/Marseille, Valencia/Barcelona, Den Helder

Commandant: commandeur A. van der Moer

Hr. Ms. Karel Doorman (vlag), commandant: kapitein ter zee C. E. Wolderling

Hr. Ms. De Zeven Provinciën, commandant: kapitein ter zee G. Zeiler

Hr. Ms. Poolster, commandant: kapitein ter zee E. Roest

Hr. Ms. Drenthe, commandant: kapitein-luitenant ter zee P. J. F. van der Meer Mohr

Hr. Ms. Van Nes, commandant: kapitein-luitenant ter zee J. L. Langenberg

Hr. Ms. Noord Brabant, commandant: kapitein-luitenant ter zee H. J. Meert

Hr. Ms. Van Speijk, commandant: kapitein-luitenant ter zee J. H. Weijers

Hr. Ms. Zeeland, commandant: kapitein-luitenant ter zee J. W. H. Wevers

Hr. Ms. Limburg, commandant: kapitein-luitenant ter zee F. B. Hamilton

Hr. Ms. Potvis (vanaf 13 november), commandant: luitenant ter zee der 1e klasse R. J. M. Speckens

Hr. Ms. Dolfijn, commandant: luitenant ter zee der 1e klasse E. J. H. G. van Swaaij

Hr. Ms. Walrus, commandant: luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie B. A. Siemons (Geëmbarkeerd aan boord van Hr. Ms. Karel Doorman: vliegtuigsquadron 4, commandant: luitenant ter zee vlieger der 1e klasse J. V. van Zuidam Vliegtuigsquadron 8, commandant: luitenant ter zee der 1e klasse R. H. Bosveld.

Op 20 oktober vertrok Hr. Ms. Poolster naar de Ierse zee, waar het schip op 23 oktober vanuit Loch Striven opstoomde naar het oefengebied opgegeven door de commandant van het smaldeel 5.

Voor de rest van het smaldeel ving de 2e najaarsreis aan op 23 oktober. In de loop van die dag vertrokken achtereenvolgens Hr. Ms. Walrus, Hr. Ms. Dolfijn, Hr. Ms. Van Nes, Hr. Ms. Van Speijk, Hr. Ms. De Zeven Provinciën, Hr. Ms. Drenthe, Hr. Ms. Zeeland, Hr. Ms. Limburg en Hr. Ms. Noord Brabant alle in de namiddag uit Den Helder, terwijl Hr. Ms. Karel Doorman eerst te 23.45 uur uitvoer. Aan boord van dit laatste schip waren drie journalisten van de Nederlandse televisie stichting geëmbarkeerd, die de volgende dag opnamen zouden maken van het arriveren van de boord- vliegtuigsquadrons. Het oplanden van hefschroefvliegtuigen verliep moeiteloos, het landen van de Grumman Trackers had meer voeten in de aarde. Het tweede toestel maakte een lichte crash zonder persoonlijke ongelukken. Diezelfde dag nog vloog de televisieploeg per S-2A terug naar Valkenburg. Van 24 tot 25 oktober was de vlagofficier marineluchtvaartdienst, schout- bij-nacht vlieger W. de Groot, aan boord van Hr. Ms. Karel Doorman voor een kort bezoek. Zijn overtochten werden per S-2A verzorgd.

Hr. Ms. Van Nes en Hr. Ms. Van Speijk hielden op 23 oktober een vaartocht voor een aantal parlementaire en maritieme persvertegenwoordigers, die in Den Helder te 13.30 uur aan boord waren gekomen en dezelfde avond nabij Europoort te 19.00 uur weer debarkeerden. Het programma omvatte kennismaking met de taak van een fregat en het schip zelf, demonstraties met een Wasphefschroefvliegtuig, raketschieten door S-2A's op een gesleepte schijf en een bevoorradingsoefening. De tocht werd begunstigd door uitzonderlijk goed weer. Vervolgens stoomden beide schepen op naar het zuiden, waarbij oefeningen met de Wasphefschroefvliegtuigen werden gedaan.

De jagers stoomden gezamenlijk eveneens op naar zuidelijke wateren, waarbij oefeningen volgens het weekprogramma werden verricht onder aanvoering van Hr. Ms. Drenthe. Op 25 oktober werd vanaf Hr. Ms. Karel Doorman gevlogen om de bemanningen te kwalificeren. Toen het schip de volgende dag de Golf van Biskaye naderde, bleek de deining zo sterk te zijn, dat er die dag van vliegen moest worden afgezien. Hr. Ms. Noord Brabant had deze laatste drie dagen

als begeleidingsschip en volgjager voor Hr. Ms. Karel Doorman gediend.

Op de dagwacht van 27 oktober vond het rendez-vous van het smaldeel plaats nabij de Portugese kust. Er werden onder andere enkele schietoefeningen gehouden. Verder werd opgestoomd in de richting van Kaap St. Vincent. Op zaterdag 28 oktober werd de opmars in kiellinie voortgezet en passeerde men te 19.00 uur Kaap St. Vincent, waar bakboord uit werd gegaan in de richting van Gibraltar. Zondag 29 oktober passeerde het smaldeel onder een stralende zon de Straat van Gibraltar. Hr. Ms. Van Speijk liep de baai van Gibraltar binnen om post op te halen. Hr. Ms. De Zeven Provinciën scheidde zich voor de rest van de week van het smaldeel af om zelfstandig op te stomen naar Toulon, waar het schip richtoefeningen met straalvliegtuigen ging houden. De volgende dag werd druk geoefend. In de nabijheid van het smaldeel bleek zich ook een Amerikaanse formatie te bevinden.

Op 31 oktober werden vlak ten zuiden van Mallorca Hr. Ms. Van Speijk en Hr. Ms. Karel Doorman met brandstof bevoorrad door Hr. Ms. Poolster. De zware zeegang op 1 november ten gevolge van een fikse mistral, gooide voor de tweede maal tijdens deze reis roet in het eten voor de vliegers, daar het vliegprogramma af gelast moest worden. Overigens werd op deze dag verder druk geoefend volgens het weekprogramma.

Donderdag 2 november kon weer normaal worden gevlogen. De zee was veel kalmer geworden en het smaldeel stoomde op naar Toulon, waar het op de morgen van 3 november te omstreeks 08.00 uur de haven binnenliep. Hr. Ms. Karel Doorman gaf bij het binnenvaren van de haven het nationaal saluut af, dat door de Ballaguer walbatterij beantwoord werd. Alle schepen meerden af langs steigers van het marinecomplex L'Arsenal. In de loop van de ochtend werden enkele officiële bezoeken uitgewisseld tussen de commandant van het smaldeel, Nederlandse en Franse autoriteiten. Onder de Nederlandse autoriteiten bevond zich de Nederlandse ambassadeur en de marine-attaché, die beiden met hun echtgenoten speciaal voor dit smaldeel bezoek uit Parijs waren gekomen. Op 4 november werd aan boord van Hr. Ms. Karel Doorman een ontvangst gegeven door de commandant van het smaldeel en de commandanten en officieren van de schepen en vliegtuigsquadrans voor de Nederlandse kolonie en vele buitenlandse gasten. Vanaf 5 november werden onderhoudswerkzaamheden verricht, die werden afgewisseld door bustochten langs de kust, voetbal- en schermwedstrijden tegen Franse militairen, terwijl sommigen zelfs kans zagen een zeilboot te bemachtigen voor een tocht door de baai of daarbuiten. Enkele schepen voerden tijdens deze week oefeningen en beproevingen uit volgens vastgestelde programma's.

Op de platvoet van 8 november vertrok Hr. Ms. De Zeven Provinciën uit de haven om de volgende dag twee van zijn terrierraketten af te schieten op doelen die door de Franse marine verschaft werden. De oefening verliep met succes en op de achtermiddag van 10 november liep het schip de haven van Toulon weer binnen. Voor deze twee dagen was de commandovlag overgebracht naar Hr. Ms. De Zeven Provinciën omdat de smaldeelcommandant aan boord was gegaan om de oefeningen persoonlijk bij te wonen.

Hr. Ms. Poolster had als enig schip van het smaldeel voor deze tien dagen Marseille als ligplaats gehad. Tijdens de dagwacht van 3 november kwam het schip op de rede van Marseille, waar te 09.00 uur de loods aan boord werd genomen en de noordelijke haveningang werd binnengevaren. Te 10.50 uur meerde het schip af aan steiger 53 waarna de Nederlandse vice-consul, tesamen met de Franse liaisonofficier, aan boord kwam. De liaisonofficier begroette de commandant namens de Franse marinecommandant. Terstond na aankomst maakte de commandant zijn opwachting bij de Franse marinecommandant. Te 11.55 uur beantwoordde de marinecommandant dit bezoek aan boord van Hr. Ms. Poolster. De officiële bezoeken waren daarmee afgelopen. Des avonds ontvingen commandant en officieren een vijftigtal Franse en Nederlandse gasten uit marine-, haven- en scheepvaartkringen. Ook van het stoomschip Waterland waren enkele officieren aanwezig.

Het gehele verdere verblijf kenmerkte zich door goede verstandhouding tussen zowel burger- als marineautoriteiten en de bemanning van het schip. Enkele officieren waren met de commandant te gast op een lunch bij de Franse marinecommandant in diens fraaie huis in de stad. De consul-generaal en de Nederlandse marine-attaché te Parijs waren met hunne dames te gast aan boord op zondag 5 november, terwijl later op de dag de commandant met enkele officieren door de consul-generaal werd ontvangen tijdens een zeer geslaagde cocktailparty te zijnen huize. Verder waren er bustochten georganiseerd en werden voetbalwedstrijden gespeeld. Op maandag 13 november verliet Hr. Ms. Poolster, uitgeleide gedaan door de vice-consul, om 08.00 uur de haven teneinde rendez-vous te maken met de andere schepen van het smaldeel. Diezelfde dag verliet de rest van het smaldeel in de loop van de ochtend Toulon om zijn reis voort te zetten in de richting van Barcelona. Aan boord van Hr. Ms. Karel Doorman hadden zich drie Nederlandse journalisten en de Franse marine-attaché in 's-Gravenhage ingescheept om de gebeurtenissen gade te slaan, die de komende dagen zouden plaatsvinden. Al dadelijk konden de meevaarders getuige zijn van een perfect verlopende olielaadoperatie tussen Hr. Ms. Karel Doorman en Hr. Ms. Poolster.

De volgende ochtend voer het smaldeel in gesloten formatie waarbij vanuit twee hefschroefvliegtuigen foto's ten behoeve van de pers en de marine voorlichtingsdienst gemaakt werden. Die dag werd ook het bezoek van Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins der Nederlanden verwacht, die in zijn functie van inspecteur-generaal van de Koninklijke marine een bezoek aan smaldeel 5 zou brengen. Drie S-2A vliegtuigen vertrokken hiertoe des morgens vroeg met bestemming Nîmes/Garons, waar Zijne Koninklijke Hoogheid met zijn adjudanten werd opgehaald en keerde om ongeveer 13.00 uur terug met het hoge gezelschap aan boord. Zijne Koninklijke Hoogheid werd op het vliegdek verwelkomd door de commandant van het smaldeel, de commandant van Hr. Ms. Karel Doorman en een gewapende wacht. In de loop van de middag bracht Zijne Koninklijke Hoogheid per hefschroef- vliegtuig een bezoek aan Hr. Ms. Dolfijn en woonde aan boord van deze bodem enige oefeningen bij. Des avonds werd er een demonstratie gegeven van olieladen bij nacht tussen Hr. Ms. Poolster en Hr. Ms. Karel Doorman, waarbij beide schepen verduisterd waren. Op 15 november des morgens vroeg bracht Zijne Koninklijke Hoogheid per hefschroefvliegtuig nog een bezoek aan Hr. Ms. Poolster, waarna hij met zijn gezelschap per vliegtuig weer werd teruggevlogen naar de basis Nîmes/Garons. Het smaldeel vervolgde de oefeningen ten noordwesten van de Balearen. In de loop van de avond van 15 november splitste het smaldeel zich in tweeën, te weten één gedeelte dat voor het weekeinde een bezoek aan Barcelona zou brengen, bestaande uit Hr. Ms. Karel Doorman, Hr. Ms. Poolster, Hr. Ms. Noord Brabant, Hr. Ms. Limburg, Hr. Ms. Van Nes, Hr. Ms. Potvis en Hr. Ms. Dolfijn en het andere deel met bestemming Valencia, beslaande uit Hr. Ms. De Zeven Provinciën, Hr. Ms. Drenthe, Hr. Ms. Van Speijk, Hr. Ms. Zeeland en Hr. Ms. Walrus.

Barcelona groep.

Nadat op 16 november ten westen van Mallorca geoefend was, waarbij onder andere het kolossale Amerikaanse vliegkampschip Saratoga te zien was, liep de Barcelona groep de haven aldaar binnen op 17 november te ongeveer 08.00 uur. Bij het binnenvaren van de haven van Barcelona gaf het vlaggeschip, Hr. Ms. Karel Doorman, het nationaal saluut af, dat beantwoord werd door de batterij bij het fort Montjuich. Te ongeveer 09.00 uur meerden de schepen na elkaar af.

Hr. Ms. Poolster echter mocht eerst in de namiddag de haven binnenkomen in verband met olieladen aan de nog bezette oliesteiger. Tot grote teleurstelling van de opvarenden moest het schip na het olieladen buiten de haven ten anker gaan. De Spaanse autoriteiten gaven wegens plaatsgebrek geen toestemming het schip in de haven te laten ankeren dan wel aan een kade af te meren. Direct na het afmeren van het vlaggeschip kwam de Nederlandse consul-generaal ter verwelcoming aan boord. De commandant van het smaldeel legde daarna de gebruikelijke protocolaire bezoeken af. In dit programma was ook opgenomen de Nederlandse

ambassadeur, die met zijn echtgenote speciaal voor het smaldeelbezoek uit Madrid was overgekomen. Na de middag legden de Nederlandse en Spaanse autoriteiten hun tegenbezoek af. Barcelona heeft een uiterst actieve Nederlandse kolonie, die voor dit bezoek een schitterend programma had samengesteld. Zo kon vrijdagmiddag reeds een 200-tal bemanningsleden deelnemen aan een bustocht naar champagnekelders op ongeveer 60 kilometer van Barcelona. Des avonds gaf de commandant van het smaldeel met de commandanten en officieren van schepen en vliegtuigsquadrans een ontvangst voor de autoriteiten, het corps consulaire, het bestuur en de leden van de Nederlandse kolonie en nog vele andere genodigden. Op zaterdag 19 november waren er in de vroege ochtenduren terreinen beschikbaar voor onderlinge voetbalwedstrijden, gevolgd door een wedstrijd van het vlootelftal tegen een elftal van Organon. Ongeveer 120 officieren van het smaldeel namen inmiddels deel aan een rondleiding door de Barrio Gotico, het oudste gedeelte van Barcelona, waarin zich de kathedraal, vele officiële gebouwen en enkele vrij onlangs ontdekte Romeinse catacomben bevinden. Vervolgens werd dit gezelschap door de burgemeester van Barcelona ontvangen in een schitterende zaal van het al even indrukwekkende stadhuis van Barcelona.

Tussen 16.00 en 18.00 uur waren, evenals de dag daarop, de bovenwater- schepen opgesteld voor bezichtiging door de burgerij van Barcelona, waarvoor grote belangstelling bestond. Des avonds gaf de Nederlandse kolonie voor de commandant van het smaldeel, commandanten en officieren van smaldeel 5 een receptie, diner en bal in het Ritz hotel te Barcelona. Op zondag 19 november was voor de opvarenden van het smaldeel een folkloristisch feest georganiseerd in Pueblo Espanol. Uiterst voldaan begonnen allen aan de terugreis naar Nederland op maandag 20 november. Na een laatste bezoek aan de consul-generaal vertrok Hr. Ms. Karel Doorman als laatste om 11.00 uur uit de haven.

Valencia groep

Gedurende de nacht van 16 op 17 november stoomden Hr. Ms. De Zeven Provinciën, Hr. Ms. Drenthe, Hr. Ms. Van Speijk, Hr. Ms. Zeeland en Hr. Ms. Walrus op naar Valencia alwaar het verband te 09.00 uur voor de haveningang werd verbroken.

De schepen meerden vrijdag 17 november tussen 10.00 en 11.00 uur af. Hr. Ms. De Zeven Provinciën langs de steiger Muelle de Revante met Hr. Ms. Drenthe langszij. Hr. Ms. Van Speijk, Hr. Ms. Zeeland en Hr. Ms. Walrus meerden af aan de kade Muelle del Crao. Deze ligplaatsen stemden niet overeen met de gemaakte afspraken, aangezien de beloofde kaderuimte nog niet vrij was. Direct na aankomst maakte de Nederlandse waarnemend consul te Valencia zijn opwachting bij de commandant van Hr. Ms. De Zeven Provinciën. In gezelschap van de waarnemend consul bracht de commandant van Hr. Ms. De Zeven Provinciën beleefdheidsbezoeken aan de Nederlandse en de Spaanse autoriteiten. Onder de Nederlandse autoriteiten bevond zich de ambassaderaad, die met zijn echtgenote voor dit vlootbezoek vanuit Madrid naar Valencia was gekomen.

Te 13.45 uur ontving de commandant van Hr. Ms. De Zeven Provinciën tegenbezoeken van de eerstgenoemde autoriteiten. Des avonds gaven commandanten en officieren van de aanwezige schepen een zeer geanimeerde ontvangst aan boord van Hr. Ms. De Zeven Provinciën voor Spaanse autoriteiten en particulieren, waaronder leden van de Nederlandse gemeenschap. Na afloop van deze ontvangst boden het gemeentebestuur van Valencia en de provinciale staten de commandanten der Nederlandse schepen, de ambassaderaad en de waarnemend consul een diner aan.

Zaterdag 18 november des ochtends werden Hr. Ms. De Zeven Provinciën en Hr. Ms. Drenthe verhaald naar de steiger Muelle de Poniente. Des avonds bood de waarnemend consul, in gezelschap van de ambassaderaad en hunne dames, een ontvangst aan in hotel Astoria Palaca, alwaar 60 officieren van de schepen waren uitgenodigd.

De schepen waren op zaterdag 18 november en zondag 19 november van 16.00 uur tot 18.00 uur opengesteld voor het publiek, waarvan ongeveer 2000 personen de kruiser bezochten en ongeveer 1500 mensen zich verdeelden over de overige schepen. Bustochten voor de bemanningen werden georganiseerd naar Sagunto, een oude Romeinse vesting, en naar enige sinaasappeltuinen. Maandag 20 november te 10.00 uur vertrok Hr. Ms. Walrus naar zee, gevolgd door Hr. Ms. Drenthe, Hr. Ms. Van Speijk en Hr. Ms. Zeeland.

Woensdag 22 november te 11.00 uur vertrok Hr. Ms. De Zeven Provinciën, nagewuifd door een enthousiaste Nederlandse kolonie. Hiermede werd een zeer geslaagd bezoek beëindigd. Nadat de Valencia en Barcelona groepen rendez-vous met elkaar hadden gemaakt, waarbij alleen Hr. Ms. De Zeven Provinciën, die tot 22 november in Valencia zou blijven, op het appèl ontbrak, begon men een opmars in de richting van Gibraltar. Hierbij werd overdag steeds een oefengebied in de vrije zee gekozen, terwijl des nachts de tussenliggende afstanden werden overbrugd.

Op vrijdag 24 november werd Hr. Ms. Limburg naar Gibraltar gedirigeerd, waar het schip de post voor de opvarenden van het smaldeel ophaalde. Het smaldeel stoomde in kiellinie op met Hr. Ms. De Zeven Provinciën aan het hoofd en passeerde in de nacht van vrijdag op zaterdag de Straat van Gibraltar. Zaterdag in de achtermiddag rondde men Kaap St. Vincent.

Hr. Ms. Van Speijk verliet deze zondag het verband om op te stomen naar Nederland voor een tilt bepaling. Het schip zou op 30 november weer rendez-vous maken met het vlaggeschip; Hr. Ms. Poolster ging ook zelfstandig verder en wel naar Schotland om daar olie te laden. Maandag 27 en dinsdag 28 november waren de laatste oefendagen van het smaldeel en gaf, onder andere, Hr. Ms. Karel Doorman achtereenvolgens olie af aan Hr. Ms. Drenthe en Hr. Ms. Limburg.

Op woensdag 29 november stoomde Hr. Ms. Karel Doorman zelfstandig op naar Portsmouth waar het schip te 17.00 uur op de rede voor anker ging. Vervolgens scheepten zich de staatssecretaris van defensie (marine), de bevelhebber der zeestrijdkrachten en 34 hoofdredacteuren van de Nederlandse pers in om het laatste gedeelte van de reis bij te wonen. Hr. Ms. Karel Doorman stoomde daarna op naar de Noordzee, waar op de dagwacht van donderdag 30 november rendez-vous werd gemaakt met twee jagers van het smaldeel. Voor de gasten werd een demonstratie gegeven met de jagers en de vliegtuigen. Te 11.45 uur kwamen negen toestellen van vliegtuigsquadron 4 overvliegen die daarna afvlogen naar het marinevliegkamp te Valkenburg. Hierna werd contact gemaakt met Hr. Ms. Van Speijk, terwijl de jagers afgestoten werden om zelfstandig hun reis te vervolgen. Met het fregat wilden enige hoofdredacteuren de rest van de vaart naar Den Helder gaarne meemaken. Mede geholpen door het mooie weer werden 12 redacteuren overgezet en vervolgden beide schepen de reis naar Den Helder, alwaar Hr. Ms. Karel Doorman te 17.50 uur ten anker kwam, terwijl het fregat de haven instoomde en af meerde. Ter begroeting van de hoge gasten kwam de commandant der zeemacht in Nederland aan boord van het vlaggeschip om even later met de gasten te vertrekken.

Na embarkatie van de douane en debarkatie van de hoofdredacteuren maakte het schip zich gereed om te ongeveer 20.00 uur de haven binnen te lopen en daarna af te meren. Het afmeren en het inklaren verliep zonder problemen. Een goede reis was ten einde.

Gegevens havens

1 Toulon

Er werden geen afwijkende navigatorische bijzonderheden geconstateerd in de Britse admiraliteitskaart nummer 151. De rede van Toulon werd vanuit het zuiden aangelopen bij een noordwesten wind, kracht 5.

Conform de Pilot veroorzaakte de wind, die al twee dagen doorgestaan had, tot ongeveer 3 mijl onder de wal een oostelijke driftstroom van ongeveer 1 knoop, terwijl ten zuiden daarvan een merkbare lichte westelijke driftstroom werd geconstateerd, een gevolg van de met zon

draaiende waterbeweging in de baai.

De Franse loods beheerste de Engelse taal niet, evenmin als het haven- kantoorpersoneel dat op de sleepbootfrequentie was bezet. De loods werd 1 mijl ten oosten van de haveningang geëmbarkeerd. Het is echter de gewoonte voor marine-eenheden de loods ongeveer een halve mijl na het passeren van de ingang - na een scherpe draai op noordelijke koers - aan boord te nemen, voornamelijk om zijn bemoeienissen met de sleepboothulp.

2 Barcelona

De in de Britse admiraliteitskaart 1195 aangegeven verlenging van de Dique del Este, works in progress 1964, is vrijwel voltooid. Omstreeks eind 1967 wordt verwacht dat het in de kaart gestippelde gedeelte van deze pier gereed zal zijn. Daarna zal de boei, die dit werk dekt, ongeveer 1000 yards om de zuid worden verlegd en zal de pier wederom verlengd worden totdat deze ongeveer 2000 yards verder is aangebouwd dan thans op de kaart is aangegeven, tot ongeveer 41°20' noord.

De loods werd na het passeren van de havenmond van het einde van de oude oostelijke pier geëmbarkeerd en werden tevens vier sleepboten aangenomen. De haven was druk bezet met schepen, waaronder zeven kleine vaartuigen ten anker, wachtend op een ligplaats. De loodsen spraken goed Engels en de sleepboothulp was uitstekend. Voor communicatie met de sleepboten gebruikten de loodsen een zakformaat radio zend/ontvanger, die voortreffelijk werkte. Nabij vele ligplaatsen staan op de kaart dieptes van minder dan 5 vaam aangegeven. Volgens mondelinge opgave wordt vrijwel alle kaderuimte op een diepte van minstens 6 vaam gehouden.

3 Marseille

a. De haven van Marseille werd door de noordingang (zie de Britse admiraliteitskaart 150) binnengelopen. De loods kon eerst embarkeren toen het schip onder de luwte van de noordwal was gekomen, ter hoogte van de Anse de l'Estaque.

B. De volgende bijzonderheden ten aanzien van de Britse admiraliteitskaart 150 werden geconstateerd:

1 De passage bij de Traverse du Cap Janet bleek ongeveer 50 meter verbreed te zijn

2 In het Bassin National is mole B geheel vervallen.

Hiervoor in de plaats heeft men mole C gewijzigd door de steiger door te trekken vanaf de zuidwesthoek in de richting 090° tot aan de kade.

3 Bij de noordelijke haveningang wordt de westelijke dam verlengd tot de boei, dat is ongeveer 20 meter.

4 In het Bassin President Wilson is het in noordelijke richting uitstekende deel van mole G verwijderd. Mole G is in oostelijke richting doorgetrokken tot de kade. Het zuidoostelijk gedeelte van het bassin is opgehoogd.

c. Omtrent de loodsdiensten valt op te merken dat men van het principe uitgaat dat in verband met de veel doorstaande mistral het aan boord nemen van de loods op de rede meestal onmogelijk is. Het loodsstation 1 in Port du Frioul, He Rotanneau, is bestemd voor kleinere schepen gaande naar de entree sude; de loods moet in de luwte van Ile Rotanneau, dus bezuiden Chateau d'If, aan boord genomen worden. Het loodsstation 2 in Port de la Lave is bestemd voor grote schepen, welke in principe van de Passé Nord gebruik maken. De loods wordt op de Mouillage de L'Estaque overgenomen van de loodsboot, die naar buiten komt zodra het schip 1 a 1½ mijl west van de haveningang is gekomen.

4 Valencia

De ervaringen met de sleepboten waren gunstig. Er bestond een redelijke communicatie tussen loods en sleepboten. Sleepboten van voldoende kracht zijn aanwezig om de kruiser met oplandige wind, kracht 7, van de kade te trekken en te zwaaien.

